

Українські землі у складі Польщі. Національна політика та міжнаціональні відносини. Осадництво. Пацифікація. Економічне та соціальне становище населення. Українська кооперація. Просвітні організації краю. Андрій Шептицький.

Що потрібно зрозуміти на уроці

Тема уроку: Українські землі у складі Польщі.

Матеріал подано стисло й структуровано: становище українців у різних державах, політика урядів, форми самоорганізації, ключові події, дати, поняття та постаті.

Українські землі у складі Польщі

Головне. Після поразки визвольних змагань до Польщі ввійшли Східна Галичина, Західна Волинь, Полісся, Холмщина і Підляшшя. Українці були найбільшою національною меншиною держави, але обіцяні автономні й мовні права переважно не були реалізовані.

Напрямок	Зміст
Міжнародний статус	Ризький мир 1921 р. закріпив за Польщею Західну Волинь, Холмщину й Підляшшя; 14 березня 1923 р. Рада послів визнала Східну Галичину частиною Польщі.
«Польща А» і «Польща Б»	Західноукраїнські землі відносили до «Польщі Б» («східних кресів»), де держава штучно стримувала соціально-економічний розвиток.
Осадництво	На українські землі переселяли польських військових і цивільних колоністів, надаючи їм земельні наділи, що загострювало проблему малоземелля.
Мовна й шкільна політика	Закон 31 липня 1924 р. посилив роль польської мови; мережа українських шкіл скорочувалась, поширювалися двомовні школи.
Пацифікація	У вересні—листопаді 1930 р. поліція й військо провели масові репресивні акції в українських селах після саботажних дій радикального підпілля.

Українська самоорганізація

Відповіддю на асиміляційний тиск стали кооперація, просвітні товариства, приватне шкільництво та церковні інституції.

Осередок	Роль
«Центросоюз», «Маслосоюз», «Центробанк», «Народна торгівля»	Формували українську господарську інфраструктуру та підтримували економічний самозахист.
«Просвіта»	Підтримувала читальні, видавничу справу, культурно-просвітню діяльність.
«Рідна школа»	Розбудовувала приватні українські гімназії та професійні заклади.
УГКЦ	Була важливою духовною та суспільною опорою українців Галичини.
Андрій Шептицький	Підтримував освітні, культурні й господарські інституції та захист національних прав.

Ключові дати й поняття

1921

Ризький мир і закріплення частини західноукраїнських земель за Польщею.

14.03.1923

Міжнародне визнання Східної Галичини частиною Польщі.

31.07.1924

Закон про державну польську мову; посилення полонізації шкільництва.

20.09–30.11.1930

Пацифікація у Східній Галичині.

1935

Курс УНДО на «нормалізацію» відносин із польською владою.

1937–1939

Нова хвиля репресій і ревіндикаційна кампанія проти православних.

Асиміляція Уподібнення одного народу до іншого зі втратою частини власної культурної та національної самобутності.

Осадництво Переселення польських колоністів на західноукраїнські землі з наданням їм земельних наділів.

Пацифікація Репресивна акція польської влади проти українського населення Східної Галичини 1930 р.

«Нормалізація» Спроба політичного порозуміння частини українських лідерів із польським урядом.

Ревіндикація Кампанія 1937–1939 рр., що супроводжувалася тиском на православних і руйнуванням храмів на Холмщині та Волині.

Підсумок уроку

У міжвоєнній Польщі українці зазнавали полонізації, осадництва й репресій, але водночас розбудовували кооперацію, просвітні, освітні та церковні інституції.